HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS
HELSINGFORS FÖRVALTNINGSDOMSTOL

Lausunto HKIHAO/479/2023

3.10.2023

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntönne 27.9.2023 kokoukseen 10.10.2023 klo 10.00

HE 14/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta

Helsingin hallinto-oikeus viittaa asiassa aikaisemmalla lausuntokierroksella 8.7.2022 antamaansa lausuntoon ja toteaa, että ehdotettua muutosta voidaan sinänsä pitää tarpeellisena oikeustilan saattamiseksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön edellyttämälle tasolle. Esitys merkitsee kuitenkin muutosta hallintolainkäytössä noudatettuun käytäntöön, jonka mukaan lääketieteelliseen arvioon ja osaamiseen perustuvat tosiasialliset hoitotoimenpiteet eivät tule ratkaistaviksi hallintolainkäyttömenettelyssä. Hallinto-oikeus toteaa lisäksi, että arvioitaessa hallintovalituksen tarkoituksenmukaisuutta ja sopivuutta lääkitystä koskevissa asioissa ei muutoksenhaku hallinto-oikeuteen esitetyin tavoin tosiasiassa luo valittajalle oikeansisältöistä oikeusturvaa. Lääkehoitoa koskevan päätöksen laillisuusarviointi kohdistuu päätöksen tekohetkeen, mutta oikeusturvaa ei käytännössä ole mahdollista saada oikea-aikaisesti, koska asiaa hallinto-oikeudessa käsiteltäessä kaikki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessisäännökset tulevat sovellettaviksi. Tällöin asian käsittely vie aikansa, vaikka käsittely olisi säädetty kiireelliseksi. Huomion arvoista on myös se, ettei hallinto-oikeudella olisi toimivaltaa muuttaa päätöstä vaan valituksen hyväksyessään ainoastaan kumota se, mikä osaltaan heikentää oikeussuojan tehokkuutta.

HE:ssä on todettu, että hallinto-oikeuden tehtävänä olisi arvioida, ovatko lääkehoidon oikeudelliset edellytykset toteutuneet asianmukaisesti, ja ettei hallinto-oikeuden tehtäviin jatkossakaan kuuluisi lääketieteellisten hoitopäätösten tekeminen. Hallituksen esityksestä ei kuitenkaan selvästi ilmene, mitä käytännössä tarkoitetaan lääkehoidon oikeudellisilla perusteilla. Tältä osin hallituksen esitystä tulisi täydentää. Lisäksi HE:n tekstiä pitäisi täsmentää siltä osin kuin kysymys on hallintopäätöksen antamisesta potilaan pyynnöstä.

Lääkitystä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tältä osin esitys vastaa voimassa olevaa mielenterveyslakia. Myös esityksessä esiin tuotu hallinto-oikeuden ratkaisukokoonpano vastaa nykyistä käytäntöä mielenterveyslain mukaisten valitusten käsittelyssä. Tätä voidaan pitää hyvänä ja selkeänä ratkaisuna.

Muutoksenhaun osalta hallinto-oikeus kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei esitetä muutettavaksi mielenterveyslain 24 §:n 5 momenttia, joka koskee muutoksenhakua potilaan ollessa alaikäinen. Lainkohdassa ei esitetä otettavaksi mainintaa alaikäistä potilasta koskevan lääkehoitopäätöksen muutoksenhausta, joten muutoksenhaku määräytynee oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 25 §:n perusteella. Tältä osin jää epäselväksi, onko kyse tietoisesta valinnasta vai siitä, että asia on jäänyt huomaamatta ja arvioimatta.

Esityksen taloudellisten vaikutusten osalta hallinto-oikeus toteaa, että muutos lisäisi työmäärää kansliahenkilökunnan, lainkäyttöhenkilöstön sekä asiantuntijäsenten osalta. Tämä tarkoittaa tarvetta lisäresursseihin. Lisäresurssien todellista tarvetta on tässä vaiheessa vaikea arvioida, mutta asiaa on seurattava, mikäli lainmuutos tulee voimaan.

Lausunnon ovat valmistelleet hallinto-oikeustuomarit Mervi Hietanen ja Anna-Kristiina Karikko.

Ylituomari Ann-Mari Pitkäranta

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
Helsinki 00520
Puh.: 029 56 42000
S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi
www.hehao.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Ann-Mari Pitkäranta
Hallinto-oikeuden ylituomari
Helsingin hallinto-oikeus
ann-mari.pitkaranta@oikeus.fi